

Andrey Lymar

Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna w Gdańsku

Bezpieczeństwo systemu edukacji jako podstawa bezpieczeństwa społecznego (kilka zagadnień na temat jakości i reform)

<https://doi.org/10.24426/2018-088-08>

Streszczenie

Kwestie reformy w edukacji są często związane z jakością nauczania i z bezpieczeństwem publicznym. Ważne jest zrozumienie istoty reform i kryteriów jakości w edukacji, aby móc określić stopień wpływu edukacji na procesy społeczne i społeczeństwo jako całość.

Słowa kluczowe: jakość edukacji, reforma systemu edukacji, konsument produktu edukacyjnego, bezpieczeństwo społeczne.

Wprowadzenie

Kwestia roli edukacji w kontekście bezpieczeństwa jest postrzegana jako coś abstrakcyjnego, niezwiązanego z konkretnymi działaniami, z potrzebą prognozowania, zapobiegania i profilaktyki. Często można usłyszeć, że niski poziom edukacji w społeczeństwie może stanowić dość namacalne zagrożenie, ale niebezpieczeństwa takiego zagrożenia nie ocenia się jako krytyczne i powszechnie znaczące. Tymczasem zagrożenie jest intuicyjnie rozumiane jako niski poziom edukacji o wysokiej jakości.

Tutaj obserwujemy dwie cechy. Po pierwsze, każdy spadek jakości jest ogólnie postrzegany jako zagrożenie. Istota takiego zagrożenia polega na postrzeganiu naruszenia ustalonych pojęć jakości jako takiej, na odejściu od opracowanych i zaakceptowanych standardów jakości. Po drugie, jakość edukacji nie ma obiektywnych i rozsądnych wymagań. Często jakość edukacji zastępuje

się takimi pojęciami, jak stopień dostępności edukacji, powszechność działań edukacyjnych oraz wsparcie techniczne procesu edukacyjnego.

Jakość i reforma

Z powyższych względów tworzą się i utrzymują się poglądy twórców i konsumentów usług edukacyjnych na temat jakości edukacji. Po pierwsze, takie podejście jest wygodne, ponieważ nie wymaga dodatkowych wysiłków w celu wyjaśnienia sobie i innym kryteriów jakości w edukacji. Po drugie, rozwiązując problem szerokiego upowszechniania wiedzy i wsparcia technicznego dla procesu świadczenia usług edukacyjnych, rozwija się dość namacalny stan komfortu, który może być przyćmiony jedynie tym, że z czasem jednak kwestia jakości staje się znowu istotną.

Dlatego okresowo w dziedzinie edukacji popularne stają się reformy i przemyślenia na temat roli edukacji jako takiej. Historia reform w dziedzinie edukacji potwierdza tylko, że nie ma ani jednej dobrze znanej w stu procentach udanej reformy, ani jednej długoterminowej (reformę długo wdrażaną nie można uznać za długoterminową). Tymczasem sam proces reform wiąże się nieuchronnie ze znacznym ryzykiem, a nawet zagrożeniem dla edukacji jako takiej.

Wśród zagrożeń pojawiających się w procesie reformowania edukacji najbardziej widoczną i wpływową jest groźba zadowolenia z trwającej reformy, z samego procesu reform. Jaka jest istota tego zagrożenia?

Ponieważ, jak wspomniano powyżej, stuprocentowe udane (jak również stuprocentowe nieudane) i długoterminowe reformy nie są możliwe, poczucie sukcesu i długoterminowego sukcesu zastępuje złudzenie znaczenia trwającej reformy. Oznacza to, że można zrozumieć, iż proces reformy ma miejsce, że jest on dość złożony i niejednoznaczny, a czasem nieunikniony. To pozorne znaczenie wzrasta także i dlatego, że w ten proces zaangażowana jest zazwyczaj dość duża ilość osób. To oznacza, że reformy mogą być dość głębokie i kosztowne.

Czasami na etapie przygotowywania reform, możliwe jest nawet zrozumienie przyszłej struktury lub modelu edukacji. Jest to interesujące przede wszystkim dla tych, którzy są zainteresowani badaniem struktur i modeli i dla których wiedza na ten temat ma odrębne znaczenie lub wartość.

Praktyczny cel reformy wykracza poza zrozumienie większości odbiorców. Główna teza prawie każdej reformy brzmi: „będzie inaczej”. Wartość tego „inaczej” jest formułowana w świadomości konsumentów jako wartość każdego innego zakupionego produktu, gdy oczekuje się, że „nowy” będzie lepszy, wygodniejszy, bardziej przystępny cenowo lub bardziej trwały w użytkowaniu.

Należy zauważyć, że jakości edukacji i jakości reform nie można uważać za zjawisko z konieczności powiązane lub uzupełniające się. Jakość reform zależy od konkretnych celów reformy (na przykład ekonomicznych, politycznych lub humanitarnych). To ostatnie łatwo potwierdzają znane przykłady z historii edukacji. Każda reforma ma na celu rozwiązanie istniejącego problemu lub stworzenie modelu do zastosowania w dającej się przewidzieć przyszłości.

Zatem jeśli mówimy o jakości reform, kryteria jej oceny mają charakter krótkoterminowy (na przykład, jak długo reforma trwa, jak jest szeroka i dynamiczna, na ile jest zapewnione finansowanie lub jaki są możliwości technologiczne jej przeprowadzenia). Reformy edukacji nie można uznać za produkt konsumpcyjny, jest to jedynie odzwierciedlenie warunków istnienia produktu edukacyjnego lub jego opakowania.

Tymczasem stopień zaangażowania konsumentów w proces reform, jego zależność od zmieniających się warunków i zasad stwarza iluzję konsumpcji. Reforma naśladuje produkt, powodując nie tylko żywe zainteresowanie jego treścią i rozwojem, ale także przekonując konsumenta, że reforma jest dla niego cenna. A jeśli tak, to powstaje pytanie o jakość konsumowanego produktu. Dyskurs opisujący reformę zbliża się do dyskursu produktu o treści i wartości. Dlatego tak mocno i rzetelnie znaczna część społeczeństwa zwraca uwagę na reformy w dziedzinie edukacji.

Z drugiej strony, jakość edukacji nie może być uważana za produkt masowej konsumpcji. Zakłada się, że edukacja o wysokiej jakości to edukacja związana z produkcją i konsumpcją produktu intelektualnego na podstawie wybranej, sformułowanej i nadanej wiedzy. Produkt intelektualny jest w dużej mierze związany z prognozowaniem, planowaniem i kształtowaniem pewnego obrazu przyszłości.

Jeśli jakość edukacji jest oceniana pod kątem oceny zaobserwowanych reform, wiedza nie wpływa na poziom inteligencji, aby wpłynąć na zdolność do rozwiązywania określonych problemów. Ponadto istnieje problem formułowania i określenia takich zadań. Proces reform nabiera własnego znaczenia, niezależnej wartości, angażując większość konsumentów na swojej orbicie.

Udział w „czymś”, w dużej mierze uspokaja konsumenta, ogranicza jego aktywność w myśleniu na temat jakości edukacji. W rzeczywistości, przy każdej realizacji reform i przy każdej treści, konsument znajduje się w głębokiej stagnacji.

Różnice istnieją na poziomie zrozumienia „jakości systemu edukacji” (tj. sposobu organizacji procesu edukacyjnego, kształtowania treści edukacji) i „jakości edukacji konsumenta”. Jakość edukacji konsumenckiej ma indywidualny charakter, przejawiający się w indywidualnych zdolnościach intelektualnych i aktywności intelektualnej. Szkoła masowa (ogólna, uniwersalna, „szkoła dla

wszystkich”) może liczyć się z tego rodzaju jakością jedynie w kontekście tak zwanego „osobistego podejścia do ucznia”, „indywidualnej trajektorii rozwoju osobowości w procesie edukacji” itd.

Jakość w edukacji i bezpieczeństwo społeczne

Badania związane z wpływem różnych aspektów edukacji na bezpieczeństwo są szeroko reprezentowane w dyskursie naukowym. Jeśli spróbować podkreślić kilka punktów, które moim zdaniem negatywnie wpływają na bezpieczeństwo, można je opisać w następujący sposób:

1. Problemem bezpieczeństwa społecznego może być brak zrozumienia istoty procesu (w naszym przypadku reformy), w którym konsument staje się uczestnikiem. Konsument nie zagłębia się w cele i treść reform, będąc usatysfakcjonowany imitacją uczestnictwa w niektórych społecznie znaczących działaniach. Konsument nie może być zainteresowany żadnym (pozytywnym lub negatywnym) wynikiem reformy, ponieważ dla niego sens ma tylko proces (iluzja rozwoju, zmiany, walka ze stagnacją itp.).
2. Jakość edukacji (jako systemu) wpływa na bezpieczeństwo społeczne, w zależności od: a) zakresu, w jakim informacje te stają się dostępne dla konsumenta, b) tego, jak aktywnie producent (organizator) usług edukacyjnych koncentruje uwagę konsumenta na kwestiach jakości (zaostrza problem, ogłasza bariery, określa priorytety i kryteria jakości). W takim przypadku konsument może czasem czuć, że jest nie tylko konsumentem, ale także ekspertem w dziedzinie jakości edukacji (wystarczy przypomnieć subiektywne opinie rodziców uczniów o jakości pracy nauczycieli). Gra w ekspertów może stać się niezależnym celem w ocenie jakości edukacji, na pewien czas uspokoić opinię publiczną, wprowadzając ideę, że procesy w edukacji rozwijają się dynamicznie i we właściwym kierunku.
3. Jakość edukacji jest wskaźnikiem sukcesu społeczeństwa. Nie zależy tak bardzo od ilości przekazywanych i przyswajanych informacji (w naszym przypadku wiedzy), ale od konkretnych umiejętności i kompetencji powstałych na podstawie tej wiedzy. Problem w tym przypadku wynika z faktu, że wszelkie umiejętności i kompetencje mogą być wymagane w określonych warunkach. Należy sformułować zrozumiałe cele i zadania działalności społecznej na rzecz rozwoju społecznego. I to jest zadaniem państwa i instytucji władzy. Jeśli ci ostatni nie mają wystarczającego poziomu umiejętności i kompetencji, konsument jest zmuszony ograniczyć się do amatorskiej dyskusji na temat reform i jakości systemu edukacji.

4. Kryteria jakości w edukacji mogą być formułowane i wprowadzane do przestrzeni publicznej tylko w kontekście rozwiązywania całkowicie określonych celów. Same cele i zadania powinny być dostępne i zrozumiałe dla społeczeństwa oraz, jeśli to możliwe, zaakceptowane przez niego. Dostępność, zrozumiałość i akceptacja będą osiągalne, w razie dostępności, zrozumiałości i akceptacji całego zakresu działań formułowanych przez władze państwowe i przekazywane społeczeństwu na potrzeby rozwoju społecznego.

Podsumowanie

Podsumowując, można zauważyć, że jeśli producent (w tym państwo jako główny klient, menedżer i producent) nie jest zmartwiony problemem badania i formułowania społecznie ważnego sensu w dziedzinie edukacji, to w opinii publicznej edukacja istnieje jako „edukacja dla procesu”, jakość — „dla wygody”, reforma — „symulacja aktywności”.

Przy takim podejściu trudno mówić o prognozowaniu i planowaniu pozytywnego rozwoju procesów społecznych. Oznacza to, że działalność edukacyjna traci swoje znaczenie społeczne, masowy intelekt społeczeństwa jest zagrożony, społeczeństwo jest ograniczone chwilową konsumpcją i mało zależy na perspektywach długoterminowych. Przypomnijmy, że ani gospodarka, ani demografia, ani nauka nie mogą się skutecznie rozwijać bez rozsądnych prognoz i planów, bez warunków wstępnych i okoliczności.

I wreszcie, podjęcie indywidualnej decyzji o podjęciu nauki w szkole wyższej lub podniesieniu własnego poziomu wykształcenia powinno opierać się na ocenie miejsca i roli w realizacji konkretnych celów i zadań, a nie tradycji czy chęci zmniejszyć nadmiar czasu wolnego. Przy innym podejściu społeczeństwo otrzymuje masy niezadowolonych społecznie i zawodowo obywateli, a co gorszej — obojętnych i niekompetentnych „specjalistów”.

Bibliografia

1. Lymar A., *Intelekt w warunkach przemian: transformacje społeczne a problemy ich akceptacji*, (w:) *Edukacja dla bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo intelektualne Polaków*, M. Gawronska-Garstka (red.), Wyd. WSB, Poznań 2009.
2. Lymar A., *Proces tworzenia współczesnych elit o wysokiej jakości jako problem współczesnej oświaty (humanistyczne przygotowanie specjalistów)* (w:) *Jakość wobec wyzwań i zagrożeń XXI wieku*. E. Slachcinska (red.), t. 24, Wyd. WSB, Poznań 2011.
3. Lymar A., *Фактор безопасности в формировании индивидуальной образовательной стратегии. Обоснование проблемы* (Czynnik bezpieczeństwa w kształtowaniu

indywidualnych strategii edukacyjnych. Uzasadnienie problemu — ros.). Высшая школа: опыт, проблемы, перспективы. Материалы 8-й Международной научно-практической конференции. Научная ред. В.И. Казаренков. Часть 2. Москва, Издательство РУДН, 2015. — С. 978.

4. A. Lyman, V.P. Panasyuk, *Актуальные проблемы теории качества* (Actual problems of the theory of quality. Aktualne problemy teorii jakości — ros.) Журнал «Образование и наука», 2016. № 4 (133) DOI: 10.17853/1994-5639-2016-4-19-32//*The Education and science journal*. 2016;(4):19-32. (In Russ.) DOI:10.17853/1994-5639-2016-4-19-32.

The security of the education system as the basis for social security (several issues on quality and reform)

Abstract

Reform issues in education are often related to quality issues and to public security. It is important to understand the essence of reforms and quality criteria in education to determine the degree of impact of education on social processes and society as a whole.

Keywords: quality of education, reforms of the education system, consumer of an educational product, public safety.